

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาในปัจจุบัน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้ปรับเปลี่ยนที่จะพัฒนาคน และพัฒนาสังคมให้เจริญตามไปด้วยเมื่อพิจารณาเห็นว่า ศาสนาเป็นส่วนหนึ่งที่จะมุ่งพัฒนาคนและสังคมให้เป็นคนดีมีเมตตา มีความรักต่อผู้อื่นและก่อให้เกิดความสุข และมีความสามัคคีต่อกัน

พระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของคนไทย ซึ่งเราจะสังเกตเห็นได้จากการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยมีการแสดงความเคารพต่อกัน เช่น การไหว้รวมไปถึงการทำบุญใส่บาตร การสวดมนต์ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากการที่คนไทยนับถือพระพุทธศาสนานั้นเอง พระพุทธศาสนา นอกจากจะมีความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตประจำวันของคนไทยเราแล้ว ยังมีอิทธิพลที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรมไทย และการศึกษา

การศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดอันนำไปสู่การศึกษาที่ยั่งยืนหากเป็นการศึกษาที่ดำเนินการไปสู่การยึดติดยึดมั่นการสะสมการเพิ่มพูน ความเห็นแก่ตัวยิ่งขึ้นหากการศึกษาสามารถให้เกิดการเรียนรู้ที่จะลดละเลิก สิ่งที่จะทำให้ลายความเป็นมนุษย์ลงไปได้ ก็จะเป็นการศึกษาที่เป็นสาระแก่นสารแห่งการเข้าถึงความยั่งยืนได้แต่ผลที่เกิดขึ้นยังไม่ได้ปรากฏให้เห็นเลยซ้ำร้ายกลับยังเป็นการทำลายความมนุษย์ลงมากไปอีกซึ่งแตกต่างกับยุคสมัยเก่าที่ยังคงให้ความสำคัญกับวิชาศีลธรรมที่ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงความสุขอย่างยั่งยืน นั่นคือการวางเป้าหมายของการศึกษาเพื่อการพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สามารถเข้าถึงอุดมคติของชีวิตที่ดำรงชีวิตด้วยหลักธรรมะอันสามารถจัดความเห็นแก่ตัวได้ ลดมานะ ลดทิฐิ ลดการเบียดเบียนการทำลาย ทำร้ายซึ่งกันและกัน อันหมายถึงผลประโยชน์ส่วนตนเป็นสำคัญ

จากลักษณะที่ปรากฏให้เห็นถึงหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนาบนหลักแห่งไตรสิกขาที่มีศีล สมาธิและปัญญา เป็นหลักการสำคัญและจำเป็นที่กล่าวถึงการศึกษาในกรอบของศาสนิกชนทั่วไปหลักไตรสิกขา จะสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการของการวางขั้นตอนแห่งการพัฒนา จากลักษณะที่ปรากฏทางกายภาพ เพื่อเตรียมการไปสู่ระดับสมาธิและปัญญา ความหมาย

ของการศึกษาที่แท้จริงมีลักษณะพิเศษ คือต้องดูออกมาจากข้างใน แล้วแก้ปัญหาข้างนอก คำว่า ศึกษาหรือสิกขา รวมความหมายแล้วท่านกล่าวถึง คือการดูตัวเอง เห็นตัวเอง จึงเรียกว่าสิกขา^๑

การศึกษาไม่สามารถนำไปสู่การพ้นทุกข์ได้ จึงต้องการให้การศึกษาเป็นไปเพื่อการพ้นทุกข์^๒ จึงต้องเริ่มจาก ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งก็ต้องเกิดจากการ ฝึกฝน อบรม อย่างครอบคลุม หรือการให้ความสำคัญอย่างจริงจัง และเน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญอย่างต่อเนื่องควบคู่กับการปฏิบัติจากหลักวิชาเพราะเพียงแต่วิชาอย่างเดียวหากขาดการปฏิบัติจะเป็นการทำให้การศึกษาเป็นไปเพื่อการพ้นทุกข์ เป็นไปเพื่อความดีงามนั้นยาก

จุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนต้องเป็นไปตามหลักไตรสิกขาซึ่งสิ่งที่ได้คือการสิ้นราคะ การสิ้นโทสะ การสิ้นโมหะ ยิ่งการเรียนการสอนที่ผู้สอนมิได้มีสิ่งแปลกใหม่ในการสอนก็ยิ่งเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนการสอน ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนด้วย การเรียนการสอนที่จะให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ ผู้สอนจะสอนอะไรก็ตามให้รู้ว่าเป็นของใหม่ น่าอัศจรรย์ได้ละก็จะประสบผลสำเร็จในการสอนผู้เรียนก็จะสนุก การศึกษาก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจ การเรียนการสอนจึงประสบผลสำเร็จได้อย่างลุล่วง

ขณะเดียวกันก็ต้องมีการปฏิบัติกล่าวคือการเรียนการสอนเป็นไปตามธรรมชาติซึ่งเกิดจากการร่วมมือกันระหว่างครูกับนักเรียน จึงจะสามารถทำให้การเรียนเกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งสอดคล้องกับ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้กล่าวว่าโรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการหล่อหลอมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดี มีคุณภาพเพื่อออกไปพัฒนาสังคมในอนาคต เด็กซึ่งเป็นทั้งทรัพยากรและผู้ใช้ทรัพยากรตามแนวคิด ๔ ประการ คือ

๑. เด็กเป็นเป้าหมายรวมของการศึกษาเล่าเรียนซึ่งมีจุดประสงค์ที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามแนวทางที่ปรารถนา ถ้าปราศจากเด็กแล้วโรงเรียนก็ไม่ต้องมีหรืออยู่ไม่ได้ โรงเรียนจะมีแต่ผู้บริหาร ครู และอาคารสถานที่ได้อย่างไรเด็กจึงเป็นทรัพยากรป้อนกระบวนการของโรงเรียน

๒. เด็กเป็นจุดเริ่มต้นของสังคมโรงเรียนต้องจำลองเวทีสังคมเพื่อ ให้เด็กมีโอกาสฝึกฝนลักษณะนิสัยตามแนวทางที่สังคมปรารถนา โรงเรียนที่พัฒนาทรัพยากรคือเด็กเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด ชุมชนหรือสังคมจะเกิดหรือตายอยู่ที่คุณภาพของเด็กที่จะเติบโตเป็นสมาชิกของสังคมในอนาคต

^๑ พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาคืออะไร, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมบุษยา, ม.ป.ป.), หน้า ๑๑๕.

^๒ พุทธทาสภิกขุ,การศึกษาและการรับปริญญาในพระพุทธศาสนา,(กรุงเทพมหานคร: หจก.ภาพพิมพ์, ม.ป.ป.),หน้า ๑

๓. เด็กในฐานะทรัพยากร มีลักษณะแตกต่างจากทรัพยากรในรูปแบบอื่นตรงที่ว่าเด็กจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ผลิตและใช้ทรัพยากรในรูปแบบอื่น โรงเรียนจึงต้องพัฒนาเด็กให้เป็นผู้สามารถใช้ทรัพยากรอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. เด็กจะเป็นทรัพยากรที่มีค่าต่อเมื่อเด็กมีคุณภาพ โรงเรียนจึงมีหน้าที่พัฒนาเด็กให้มีคุณภาพทั้งความรู้เจตคติ และทักษะความชำนาญ^๓

ผู้วิจัย ในฐานะเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้หลักไตรสิกขาตามแนวพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมและเพื่อต้องการปลูกฝังความเป็นคนดีมีคุณธรรมและเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมให้กับนักเรียนในโรงเรียน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนา การเรียนการสอนให้มีคุณภาพ และเกิดผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงบวก ของนักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เพื่อนำผลไปพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม แก่เด็กในโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพงและอื่นๆ สืบต่อไป

๑.๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายอนแก่น เขต ๒

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสำหรับพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายอนแก่น เขต ๒

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง

^๓ ชัยยงค์ พรหมวงศ์, เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา การพัฒนาเด็กพฤติกรรมเด็ก, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒.

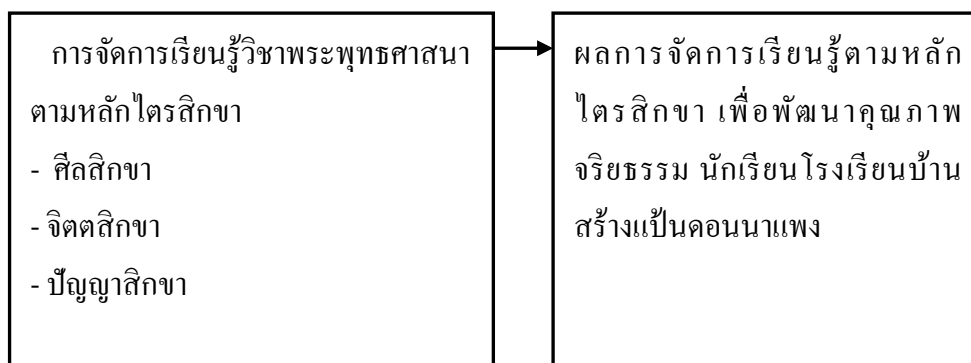
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษารั้ครั้งนี้เป็นการมุ่งศึกษาปัญหาการเรียนการสอนและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนในทางบวกโดยใช้หลักไตรสิกขาในการสอนนักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างแป้นคอนนาแพง ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

ก. เอกสาร ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพระพุทธศาสนา คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละชั้นเรียน การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ข. พื้นที่/ประชากร เนื้อหาที่ศึกษา ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนวิถิพุทธ รวมทั้งการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างแป้นคอนนาแพง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากอนแก่น เขต ๒

๑.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ไตรสิกขา หมายถึง หลักการศึกษา ๓ ประการหรือข้อควรศึกษา ๓ อย่างเพื่อฝึกอบรมกาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย และเจริญปัญญาให้ถึงดวงมซึ่งจะทำให้บรรลุนิพพาน เป้าหมายสูงสุดคือนิพพาน ไตรสิกขา ประกอบด้วย

๑. ศีลสิกขา หรือ ศีล คือการเรียนรู้เบื้องต้น การฝึกอบรมความประพฤติทางกาย วาจา ให้มีระเบียบและวินัยกล่าวคือเมื่อมีศีล จะทำให้การกระทำ การพูด และการประกอบอาชีพเป็นไปอย่างสุจริตและชอบธรรม

๒. จิตตสิกขา หรือสมาธิคือการฝึกอบรมจิตให้เกิด สมาธิ มีความสงบ สุขุม หนักแน่นเมื่อจิตมีสมาธิจะทำให้มีสติ มีความสงบ และจะก่อให้เกิดความเพียรพยายาม ที่ชอบธรรม

๓. ปัญญาสิกขา หรือปัญญา คือการฝึกอบรมให้เกิดปัญญา เมื่อมีปัญญาแล้ว จะทำให้มีความเห็นชอบ และคำริชอบ^๔

การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา หมายถึง วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติของผู้เรียน ข้อที่จะต้องศึกษา ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา สิกขา ๓ คือ สติ สมาธิ และปัญญา

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่โรงเรียนจัดเพื่อส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในเชิงบวก หมายถึง การที่นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับหลักคุณธรรมและจริยธรรม

คุณธรรม หมายถึง บุคคลที่มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซื่อสัตย์ กตัญญูกตเวที ขยันหมั่นเพียร รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลคนอื่น ทั้งด้วยสิ่งของและให้คำแนะนำสั่งสอน รู้จักเสียสละพุดจากอ่อนหวานบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนร่วม^๕

จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม^๖

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงความสำคัญของไตรสิกขา ว่าเป็นข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษาคือ ฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิตใจและปัญญา ให้อย่างขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือนิพพาน^๗

ท่านได้กล่าวถึงหลักพุทธธรรม เพื่อการพัฒนาและปฏิบัติว่า หลักพุทธธรรมใช้เป็นหลักในการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา มีข้อปลีกย่อยหลายอย่างทั้งที่เป็นส่วนของการจำคัมภีร์

^๔ โกวิท erva วาฬพฤษ์ และคณะ, ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ ๔ สถาบันคุณภาพวิชาการ (พ.ว.), (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พ.ว.) จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๕.

^๕ ไสว มาลาทอง, คู่มือการศึกษาจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักปกครองและประชาชนทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ม.ป.ป.)

^๖ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราชพิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๕), , หน้า ๒๑๖.

^๗ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒.

ต่างๆ ตลอดจนถึงการลงมือปฏิบัติ ให้เกิดผลทางใจที่เป็นอิสระจากกิเลสทั้งหลาย หลักการเหล่านี้เป็นแนวทางในการพัฒนา แต่เมื่อประมวลให้ลงตามรูปแบบของการศึกษาแล้ว แบ่งการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การพัฒนาได้ ๓ ทาง ได้แก่

๑. ปริยัติสัทธรรม สัทธรรมคือคำสั่งสอนอันจะต้องเล่าเรียนได้แก่ พุทธพจน์ เป็นการศึกษาเพื่อจะให้ความรู้ว่าจะอะไรเป็นอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน

๒. ปฏิบัติสัทธรรม สัทธรรมคือปฏิบัติอันจะต้องปฏิบัติได้แก่ อัฐังคิกมรรคหรือไตรสิกขาหมายถึงการนำเอาสิ่งที่จดจำไว้ได้และเข้าใจแจ่มแจ้งแล้วนั้น มาประยุกต์ใช้กับ กาย วาจา ใจ ของตนให้มีการไปในทางที่ดีขึ้น

๓. ปฏิเวธสัทธรรม สัทธรรมคือผลอันจะพึงเข้าถึงหรือบรรลุด้วยการปฏิบัติได้แก่ มรรค ผล นิพพาน หมายถึง การรู้แจ้งแทงตลอดด้วยอำนาจญาณ อันเป็นผลจากการปฏิบัติ^๔

พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือการคณะสงฆ์กับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติว่า ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติหมายถึง ความเป็นคนดีมีศีลธรรม ตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย คำนี้ครอบคลุมวิชาพระพุทธศาสนาอย่างไม่ต้องสงสัย ทั้งมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ บัญญัติว่า การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม แต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ คือ “ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา” ในกรณีนี้ ความรู้เกี่ยวกับศาสนาก็ต้องหมายถึงวิชาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ^๕

พระอริยธานมุนี (พุทธทาส อินทปญฺโญ) ท่านได้กล่าวถึงความหมายของไตรสิกขาไว้ในคู่มือมนุษย์ว่า “ศีล สมาธิ ปัญญานี้มีมูลสำคัญอยู่ตรงที่มีไว้เพื่อ ดับความทุกข์อันเกิดจากอุปาทาน ๔ ประการ”^๖ และท่านได้ให้ความหมายของศีลว่า การประพฤติดีที่มีหลักอยู่ทั่วไปว่าเป็นการทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนไม่ทำตนให้เดือดร้อนในการที่เกี่ยวข้องกันอยู่เป็นสังคมมนุษย์หรือครอบครัว สิ่งของที่ใช้สอย...แปลว่าสิ่งที่ควรศึกษาหรือควรอบรมที่เป็นขั้นศีล เป็นการปฏิบัติเพื่อความสงบเรียบร้อยปราศจากโทษขั้นต้นๆ ที่เป็นไปทางกาย ทางวาจา ทั้งที่เกี่ยวข้องกับหรือสังคมส่วนตัวหรือ

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๑.

^๕ พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), การคณะสงฆ์กับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

^๖ พระอริยธานมุนี (พุทธทาส อินทปญฺโญ), คู่มือมนุษย์ ฉบับสมบูรณ์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๑), หน้า ๕๖.

สิ่งของ^{๑๑} ส่วนคำว่า “สมาธิ” หมายถึงการบังคับจิตใจของตัวไว้ได้ และเหมาะแก่การทำงานทุกอย่าง ไม่ใช่หนึ่งหรือสองอย่างใดๆ ต้องทำงานได้ด้วยคำว่า “ปัญญา” หมายถึง การฝึกฝนอบรม ทำให้เกิดความรู้ ความรู้เข้าใจ ความเข้าใจอันถูกต้องและสมบูรณ์ถึงที่สุด ในสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ตามที่เป็นจริง อีกอย่างหนึ่งหมายถึงความเห็นแจ้ง^{๑๒}

ส. ศิวรักษ์ ได้กล่าวไว้ใน “คัมภีร์สอนจริยศาสตร์” บทวิจารณ์ว่าด้วยธรรมและธรรมว่าความสำคัญของจริยศาสตร์ การสอนศาสนาในโรงเรียนทั้งในกรุงและหัวเมืองจะต้องให้มีขึ้นให้มีความวิคตไปว่า เด็กชั้นหลังจะห่างเหินจากศาสนา จนกลายเป็นไม่มีธรรมมากขึ้นเมื่อเป็นเช่นนั้นจะถือว่าเหมือนอย่างทุกวันนี้ คนไม่รู้อะไรก็มีมาก ต่อภายหลังถ้าไม่เล่าเรียนก็จะประพฤติตัวดีกว่าคนที่ไม่ได้เล่าเรียนนั้น หากไม่ คนที่ไม่มีธรรมเป็นเครื่องดำเนินตาม คงจะหันไปหาทางทุจริตโดยมากถ้ารู้น้อยก็โกงได้ไม่ใคร่คล่องหรือโกงไม่สนิท ถ้ารู้มากก็โกงคล่องขึ้น และโกงพิสดารมากขึ้น การที่หัดให้รู้อ่านอักขรวิธีไม่เป็นเครื่องฝึกหัดให้คนดีและซื่อ เป็นแต่ได้วิธีสำหรับจะเรียนความดีความชั่วให้รู้อ่านอักขรวิธีไม่เป็นเครื่องฝึกหัดให้คนดีและซื่อ เป็นแต่ได้วิธีสำหรับจะเรียนความดีความชั่วได้คล่องขึ้น วิชาหน้าที่พลเมืองที่ดี ศีลธรรมจรรยาที่ดี จะมีความหมายแก่ผู้เรียนก็ต่อเมื่อผู้สอนเชื่อ และเข้าใจตามระบบจริยธรรม พยายามชี้แจงแสดงจุดอ่อนและจุดเด่นของระบบนั้นให้เยาวชนเห็น เช่น การสอนเรื่องศีล และนำเรื่องศีลมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้^{๑๓}

สมพร เทพสิทธา ได้กล่าวไว้ในหนังสือ ศาสนากับการพัฒนาคนและสังคมว่า การพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนา จะพัฒนาตามหลักไตรสิกขาเป็นหลักการปฏิบัติทางกาย ทางวาจา ทางจิตใจ ให้มีความพร้อมในการทำงาน และทำกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยความสัมพันธ์กันทั้ง ๓ อย่างคือ ทางร่างกาย ทางคำพูดและทางจิตใจหรือปัญญาของมนุษย์อย่างถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิในกิจกรรมนั้นๆ โดยมีผลคือความปกติสุข และความเข้าใจจริงต่อเหตุการณ์และสิ่งเป็นเหตุปัจจัยที่มากระทบและดำเนินการอยู่นั้น^{๑๔}

สุนน อมรวิวัฒน์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ การเรียนรู้ตามนัยแห่งพระพุทธธรรมว่าการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นการเรียนรู้ทางธรรมชาติ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผัสสะทั้งหกของมนุษย์คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ได้สัมผัสกับสิ่งเร้า หรือสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นมนุษย์

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๘-๑๐๑.

^{๑๓} ส.ศิวรักษ์, “คัมภีร์สอนจริยศาสตร์”, บทวิจารณ์ว่าด้วยธรรมและธรรมในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศึกษาสยาม, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒.

^{๑๔} สมพร เทพสิทธา, ศาสนากับการพัฒนาและสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๕-๗-๖.

ธรรมชาติและสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น แล้วมีการกระทำโต้ตอบประจักษ์ผล การเรียนรู้นั้นครอบคลุมถึงความเข้าใจในเนื้อหาสาระ (ปริยัติ) และกระบวนการปฏิบัติ ฝึกฝน อบรม ทั้งโดยตนเองและโดยกัลยาณมิตร(ปฏิบัติ)การปฏิบัติฝึกฝนอบรมนี้ทำให้เจริญ และเกิดความรู้ความคิดที่ถูกต้องดีงาม การฝึกฝนดังกล่าวจึงมีไวพจน์ ได้แก่ ศัพท์ ภาวนา ธรรมะ และสิกขา ซึ่งล้วนแต่เป็นการเรียนรู้โดยการฝึกอบรมตนทั้งสิ้น ผลของการเรียนรู้ ทั้งด้าน ปริยัติ และปฏิบัติ คือ ปฏิเวธเป็นการประจักษ์ผลของการเรียนรู้ทั้งหมด เกิดคุณภาวะ(ความรู้และความดี) สมรรถภาวะ (ความสามารถ) สุขภาวะ (ความผาสุกพอเหมาะพอควร) และอิสรภาวะ (พ้นจากความเป็นทาส)^{๕๕}

สรุปได้ว่า หลักไตรสิกขา ก็คือหลักการศึกษาในทางพระพุทธศาสนาซึ่งคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้มองเห็นความสำคัญว่าเป็นประโยชน์มากต่อระบบการศึกษา สามารถพัฒนาการศึกษาให้ยั่งยืนได้ ดังนั้น จึงได้ปรับประยุกต์หลักไตรสิกขา นำมาจัดการศึกษาไทยและบรรจุไว้ในหลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับสถานศึกษา

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(๑) งานวิจัยในประเทศ

สุจิตี ศิสงคราม ศึกษาเรื่อง “สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา ๑๐” พบว่า สภาพการณ์ทางสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมีผลทำให้การศึกษาต้องพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปด้วย รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบาย การปฏิรูปการศึกษา ซึ่งจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อสร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ องค์การแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นให้ถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดที่กำหนดให้ คือ เพื่อให้ประชาชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง สร้างบุคคลแห่งการเรียนรู้ องค์การแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ให้ถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดที่กำหนดให้ คือ เพื่อให้ประชาชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และพัฒนาประเทศให้สามารถอยู่ในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข^{๕๖}

พระมหาเสกสรวร จิรภาโส (จีแสง) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หลักไตรสิกขาที่มีต่อการจัดการจัดการศึกษาไทย” พบว่า หลักไตรสิกขาที่มีแทรกอยู่ในหลักสูตร กิจกรรมโครงการ

^{๕๕} สุมน อมรวิวัฒน์, การเรียนรู้ตามนัยแห่งพุทธธรรม, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์, ๒๕๑๕), หน้า ๕.

^{๕๖} สุจิตี ศิสงคราม, “สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา ๑๐”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๖), หน้า ๑.

ทุกระดับของการศึกษาไทย ดังนี้ ในระดับปฐมวัย สืบ เช่น การเคารพในสิทธิของคนอื่น ไม่รังแกเพื่อนหรือสัตว์ เป็นต้น สมาธิ ได้แก่ การส่งเสริมด้านอารมณ์และจิตใจ จัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นและมีความสุข กิจกรรมที่ส่งเสริมปัญญา เช่น การเล่านิทานให้เด็กฟัง การหาของเล่นที่สร้างสรรค์ให้เด็กเล่น เป็นต้น ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา สืบ เช่น การสมาทานรับศีล แสดงตนเป็นพุทธมามกะ แล้วรักษาศีล ๕ ตามที่ได้สมาทานนั้น เป็นต้น สมาธิ เป็นผลที่เกิดจากการสวดมนต์ แผ่เมตตา เจริญจิตภาวนาตามหลักอานาปานสติ รวมทั้งการทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ปัญญา เช่น วิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่เป็นแบบอย่างในการนำหลักธรรมไปปฏิบัติ เป็นต้น ในระดับอุดมศึกษา สืบ ได้แก่การดำรงตนเป็นพลเมืองที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต แม้สมาธิจะไม่มีกล่าวถึงโดยตรงในแผนการศึกษาแห่งชาติ แต่ทางสถาบันอุดมศึกษาก็จัดให้มีการเรียนการสอนวิชาเกี่ยวกับศาสนา ปรัชญา เป็นวิชาพื้นฐานโดยเน้นความรู้คู่การปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรม แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ส่วนปัญญา จะเน้นการคิดวิเคราะห์ ที่เกี่ยวกับไตรสิกขาโดยตรง เช่น ดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับหลักศาสนธรรม คุณธรรม และจริยธรรม ทั้งด้านเนื้อหาและการปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน^{๑๑}

พระอุบล กตปัญญา (แก้ว วงษ์ล้อม) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๗” พบว่าคุณค่าของศีลทางสังคมคือสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมด้วยการปรับการแสดงออกทางกาย วาจา ให้เรียบร้อยเกื้อกูลในความเป็นอยู่ด้วยกันด้วยดี จิตใจในสมาธิของสังคม ประกอบด้วย เมตตา และกรุณา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ทำให้เกิดสภาพความเป็นอยู่เกื้อกูล แก่การปฏิบัติกิจต่างๆ เพื่อเข้าถึงจุดหมายที่พึงงามโดยลำดับ จนถึงจุดหมายสูงสุดของชีวิต ศีลจึงมีการเข้มงวดกวดขัน เคร่งครัดหยาบ ประณีต ด้วยเหตุผลที่ต้องสัมพันธ์เกื้อกูล ในการปฏิบัติธรรม นั่นคือความสงบใจเป็นไปเพื่อสมาธิ แม้เพียงศีลห้า ที่ประพฤติอย่างถูกต้องก็จัดว่ามีศีลอย่างบริบูรณ์ สำหรับสมาธิในสังคมปัจจุบัน^{๑๒}

ชนาธิป พรกุล ศึกษาเรื่องความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พบว่าการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทย ให้มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มี

^{๑๑} พระมหาเสกสรรค์ จิราภาโส (จีแสง), การศึกษาวิเคราะห์หลักไตรสิกขาที่มีต่อการจัดการศึกษาไทย, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๒, หน้า ๘๒-๘๓.

^{๑๒} พระอุบล กตปัญญา (แก้ว วงษ์ล้อม), “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของศีลที่มีต่อสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗), หน้า ๒๓-๒๔.

ความสามารถที่จะดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และมีคุณธรรมความดีงามที่จะเกื้อกูลตนเองผู้อื่นและสังคม ดังนั้นการปฏิรูปการเรียนรู้ จึงหมายถึงการปฏิรูปการเรียนการสอนที่ครูต้องจัดให้ผู้เรียนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการใช้แก้ปัญหาได้จริง ครูจะมีโอกาส คิดเอง ทำเอง รับผิดชอบเอง ครูได้สร้างความรู้มีอิสระทางความคิด และมีความกล้าหาญ ที่จะริเริ่มความเข้มแข็งของครู จะทำให้การปฏิรูปการศึกษาการทำงานของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มร่วมกันเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ^{๑๕}

ปทีป เมธาคุณวุฒิ ศึกษาเรื่องรูปแบบของการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอน ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พบว่าการเรียนการสอนแบบร่วมมือเป็นการจัดประสบการณ์เรียนรู้ ให้ผู้เรียนเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มละประมาณ ๓-๕ คน โดยที่สมาชิกอาจมีความสามารถทางการเรียนแตกต่างกัน ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน รับผิดชอบ กลุ่มประสบผลสำเร็จโดยสมาชิกภายในกลุ่มต้องกระตุ้นสมาชิกคนอื่น และช่วยเหลือกัน ผู้เรียนทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในตนเองและกลุ่มให้มากที่สุด การเรียนการสอนแบบร่วมมือกัน เน้นความร่วมมือ และการสนับสนุนร่วมกันระหว่างผู้เรียนมากกว่าการแข่งขัน โดยพยายามที่จะออกแบบสภาพการเรียนรู้ และกิจกรรม ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ อย่างกระตือรือร้น เป็นวิธีการเรียนการสอน หนึ่งที่ใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มเป็นปัจจัยสำคัญผู้เรียนทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย โดยถือหลักการว่าผลสำเร็จของกลุ่มคือผลสำเร็จของตนเอง^{๑๖}

วิทย์ วิศทเวทย์ ศึกษาเรื่องอุดมการณ์ทางการศึกษา พบว่าการพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้าตามลักษณะที่รัฐประสงค์คือความสมดุลทางสุขภาพและสุขภาพจิตเช่น สังคมปรารถนาต้องการพลเมืองที่มีร่างกายแข็งแรง และทรหดอดทนก็เน้นพลศึกษา สังคมเอเชนส์ ต้องการพลเมืองที่มีวุฒิปัญญาสูง ก็เน้นพุทธิศึกษา สังคมคาทอลิกและสังคมพุทธต้องการคนที่มีจิตใจสูง มีศีลธรรมเป็นการเน้นจริยศึกษา เป็นต้นเพื่อที่จะให้อุดมการณ์เหล่านี้บรรลุผล รัฐ (หรือองค์กรอื่นที่มีอำนาจทางการศึกษา) ก็ต้องจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับจุดหมาย^{๑๗}

^{๑๕} ชนาธิป พรกุล, แคทส์, รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๐-๒๑.

^{๑๖} ปทีป เมธาคุณวุฒิ, การจัดการเรียนการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓.

^{๑๗} วิทย์ วิศทเวทย์, ปรัชญาการศึกษาไทย ๒๔๑๑-๒๔๗๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๔

สมหมาย อุ่นเจริญ^{๒๒} ศึกษาเรื่องสภาพปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน ๔๑๒ คน แบ่งเป็นสายบริหารจำนวน ๑๓๓ คน และครูผู้สอนจำนวน ๒๗๙ คน พบว่า

๑. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านวัสดุอุปกรณ์มีปัญหาในระดับมาก ส่วนด้านเอกสารหลักสูตรและตำราเรียน ด้านบุคลากร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง

๒. ระดับปัญหาในการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยส่วนรวม พบว่า ระดับปัญหาไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าระดับปัญหาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนระดับปัญหาในด้านอื่นๆ พบว่าไม่แตกต่างกัน

พระพงศ์ เจริญพันธุ์วงศ์^{๒๓} ศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณี โรงเรียนกระสังพิทยาคม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ อาจารย์ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน จำนวน ๓๘ คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้จากการสุ่มแบบเจาะจง พบว่า

๑. การสอดแทรกในการสอนรายวิชาต่างๆ ครูอาจารย์ผู้สอนในโรงเรียนได้ปลูกฝังคุณธรรม โดยในขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน การสอนรายวิชาต่างๆ ได้พูดถึงเนื้อหาหรือกิจกรรมที่ครูมอบหมายให้นักเรียนได้ปฏิบัติมากน้อยเท่าไร โรงเรียนกำหนดการปลูกฝังคุณธรรมทุกด้านในการสอนเนื้อหาวิชาในทุกรายวิชาและทุกครั้งที่ทำการสอน ๒. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยตรงโรงเรียนได้ดำเนินการโดยการสอนรายวิชาที่มีเนื้อหาด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการใช้สื่อการสอน

^{๒๒} สมหมาย อุ่นเจริญ. “การศึกษาสภาพปัญหา การนำหลักสูตรไปใช้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถม ศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การประถมศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๑), หน้า ๘๕-๘๘.

^{๒๓} พระพงศ์ เจริญพันธุ์วงศ์, “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา”, วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (การประถมศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๑), หน้า บทคัดย่อ.

เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม มีการอบรมหน้าเสาธง มีการอบรมประจำสัปดาห์ เชิญวิทยากรภายนอกมาให้การอบรมมีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญอื่นๆ

๓. การบูรณาการกับวิถีชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียน โรงเรียนได้มีการกำหนดกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกัน อาจารย์ทุกคนและนักเรียนร่วมมือกัน การจัดกิจกรรมการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน มีการจัดกิจกรรมพิเศษที่นอกเหนือจากการเรียนการสอน จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม

มรกต อิศรานุวัฒน์^{๒๔} ศึกษาเรื่องความต้องการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ ใน ๔ ด้าน คือ ด้านการจัดกิจกรรมการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านการวัดผลและการประเมินผล โดยศึกษาจากครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน ๓๖๔ คน พบว่า ครูมีความต้องการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการในการพัฒนาความรู้เพื่อเพิ่มคุณภาพการสอนด้านการจัดการศึกษาดูงานทั้งในและต่างประเทศมากที่สุด รองลงมาคือ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย และการจัดอบรมสัมมนาปฏิบัติการเพื่อผลิตเอกสารการสอน

วีระเวทย์ แพทย์ประเสริฐ^{๒๕} ศึกษาเรื่องสภาพความพร้อมและความต้องการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รวม ๕ ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน ด้านสื่อการเรียนการสอนและเครื่องมืออุปกรณ์ ด้านสถานที่ ด้านปัจจัยเกื้อหนุน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นผู้บริหารจำนวน ๓๓ คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน ๓๓ คน และเพื่อศึกษาถึงความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครอง เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ปีการศึกษา ๒๕๔๓ จำนวน ๕๕๐ คน และผู้ปกครองนั้นเรียน จำนวน ๕๕๐ คน พบว่า สภาพในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ทั้ง ๕ ด้านนั้น ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการเรียนการสอนและด้านความ

^{๒๔} มรกต อิศรานุวัฒน์, “ความต้องการความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ”, **ปริญญาณิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (การศึกษาผู้ใหญ่)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๑), หน้า ๗๓-๗๕.

^{๒๕} วีระเวทย์ แพทย์ประเสริฐ, “การศึกษาสภาพความพร้อม และความต้องการการจัดการเรียนการสอนวิชาชีวะ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”, **ปริญญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (อุตสาหกรรมศึกษา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๔), หน้า ๕๒-๕๕.

พร้อม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนและด้านความพร้อมอยู่ในระดับน้อย ส่วนในด้านความต้องการจัดการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนและผู้ปกครองมีความต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาสูงสุด

สมนึก จ้อยคอนกลอย^{๒๖} ศึกษาเรื่องบทบาทที่รับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาในเขตการศึกษา ๗ ใน ๕ ด้าน คือ ด้านการเตรียมการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและด้านการนิเทศการเรียนการสอน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน ๑๕ คน พบว่า บทบาทที่รับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริม ด้านการเตรียมการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนและด้านการนิเทศการสอนอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

อำพันธ์ เรืองสมานไมตรี^{๒๗} ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการสอนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน ๓๔๖ คน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในการส่งเสริมการสอนของครูและมีปัญหาในการส่งเสริมการสอนของครูทั้ง ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเรียนการสอน ดำเนินการส่งเสริมมากที่สุดคือ นโยบายการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และปัญหาคือไม่สามารถจัดครูเข้าสอนได้ตามความถนัดและความสามารถ

๒. การส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอนของครู ส่งเสริมมากที่สุดคือให้ครูได้ผลิตสื่อด้วยตนเอง ปัญหาคือ สื่อที่ได้รับจัดสรรมาไม่เพียงพอกับความต้องการ

^{๒๖} สมนึก จ้อยคอนกลอย, “บทบาทที่รับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาในเขตการศึกษา ๗”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), (พิษณุโลก : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐๕-๑๐๗.

^{๒๗} อำพันธ์ เรืองสมานไมตรี, “บทบาทผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๔, หน้า บทคัดย่อ.

๓. การส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพส่งเสริมมากที่สุดคือ ให้ครูทำเพิ่ม สะสมงานของตนเอง ปัญหาคือ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อเอกสาร เพื่อให้ครูได้ศึกษาค้นคว้า พัฒนาวิชาชีพ

๔. ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพของครู ส่งเสริมมากที่สุด คือให้ครูประเมิน ประสิทธิภาพของตนโดยการสังเกตการปฏิบัติงาน^{๒๔}ของครู ปัญหาคือ ครูมีความรู้ทางการนิเทศไม่ เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพการสอนของตนเอง

๕. การยกย่อง เชิดชูครูที่มีผลงานดีเด่น ส่งเสริมมากที่สุดคือให้โอกาสครูได้แสดง ความสามารถ ปัญหาคือ ขาดงบประมาณในการจัดสรรรางวัลที่เหมาะสมและคุ้มค่าให้กับครูที่มี ผลงานดีเด่น

นริศ น้ำทิพย์^{๒๕} ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสำนักงาน ประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี ในด้านจุดประสงค์ของหลักสูตร ด้านเนื้อหาวิชา ด้านการจัดการเรียน การสอน และด้านการวัดผลประเมินผล กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนวิชา พระพุทธศาสนา ปีการศึกษา ๒๕๔๕ จำนวน ๑๘๔ คน พบว่า

๑. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

๒. ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะใน การ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ดังนี้

๒.๑ ด้านที่เป็นปัญหามากที่สุดใน ๓ อันดับแรก ได้แก่ ขาดงบประมาณสนับสนุนด้าน เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ในการฝึก เอกสารคู่มือ สื่อการเรียนการสอนและวิทยากรท้องถิ่น รองลงมา คือ ขาดบุคลากรโดยเฉพาะสายผู้สอนที่มีความรู้ ความสามารถพิเศษเฉพาะด้านและขาดการวัดผล และประเมินผลที่แท้จริง

๒.๒ ด้านที่เป็นข้อเสนอแนะมากที่สุด^{๒๖}ใน ๓ อันดับแรก ได้แก่ การได้รับการส่งเสริม และสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามความ ต้องการของโรงเรียน รองลงมาคือ การจัดให้มีการอบรมพัฒนาครูผู้สอน หรือเปิดศูนย์อบรมวิชา พระพุทธศาสนาระยะสั้นให้กับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และคัดเลือกครูที่มีความรู้ความสามารถด้าน

^{๒๔} นริศ น้ำทิพย์, “ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี”, สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (ธุรกิจศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕), หน้า บทคัดย่อ.

วิชาพระพุทธศาสนาให้กับโรงเรียนขยายโอกาสและให้โรงเรียนจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและขอความร่วมมือจากวิทยากรท้องถิ่น

สุขุมพร สมิตินันท์^{๒๕} ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการสนับสนุนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมืองเชียงราย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ ครูผู้ปฏิบัติการสอนจำนวน ๒๗๗ คน โดยการสุ่มอย่างง่าย พบว่า บทบาทของผู้บริหารด้านบริหารจัดการโรงเรียนมีการปฏิบัติ และความคาดหวังอยู่ในระดับมาก สำหรับบทบาทของผู้บริหารด้านการสนับสนุนการเรียนการสอน ด้านการนิเทศภายใน ด้านการวัดและประเมินผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ความคาดหวังอยู่ในระดับมาก ปัญหาด้านการบริหารจัดการโรงเรียนคือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ข้อเสนอแนะคือ ควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการและผู้บริหารควรกำกับดูแลเอาใจใส่ ติดตามการดำเนินงานในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ส่วนปัญหาด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนคือ ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่เคยชี้แนะหรือให้คำปรึกษา เพราะผู้บริหารบางคนไม่มีความเข้าใจในกระบวนการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการส่งเสริมให้ครูได้ไปศึกษาดูงาน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ ปัญหาด้านการนิเทศภายใน คือ ผู้บริหารไม่เข้าใจวิธีการนิเทศ จึงไม่ได้นิเทศด้วยตัวเอง ข้อเสนอแนะคือ ผู้บริหารควรแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายในซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารและคณะกรรมการที่เป็นครูนำสิ่งที่พบจากการนิเทศมาวิเคราะห์วางแผนเพื่อปรับแก้ไขอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลคือ ไม่ครอบคลุมเนื้อหา ไม่เป็นไปตามสภาพจริง ไม่หลากหลาย สำหรับข้อเสนอแนะคือ ควรส่งเสริมให้บุคลากรได้ร่วมกันวางแผน โดยนำปัญหามาวิเคราะห์ หาแนวทางแก้ไขโดยคำนึงถึงเนื้อหาการวัดและประเมินผลตามสภาพจริงและมีวิธีที่หลากหลาย

^{๒๕} สุขุมพร สมิตินันท์, “บทบาทของผู้บริหารในการสนับสนุนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมืองเชียงราย”, การค้นคว้าแบบอิสระ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๔๕-๔๗.

พวงทอง ภูสวดศรี^{๓๐} ศึกษาเรื่องการดำเนินการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนโรงเรียนดงมูลวิทยาคม จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research Principle) ตามแนวคิดของ เคมมิสและแมกแท็กการ์ด (Kemmis; & Mc Taggart) ๓ วงจร แต่ละวงจรประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าได้แก่ ผู้ศึกษาค้นคว้า ครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง ครูประจำชั้นและประจำวิชาระดับ ม.๑ พบว่า การดำเนินงานส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนโดยการออกเยี่ยมชุมชน และการดำเนินงานของเพื่อนครูเพื่อลูกทำให้พฤติกรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนมีการปรับเปลี่ยนในทางที่ดี เช่น ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียนและด้านความรับผิดชอบต่อเพื่อนลดลงทุกคน ส่วนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ และด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่นักเรียนมีการพัฒนาดีขึ้น แต่มีนักเรียนส่วนหนึ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่

มนัส นิ่มมณี^{๓๑} ศึกษาเรื่องการรับรู้ของนักเรียนเตรียมทหารในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยศึกษาจากนักเรียนโรงเรียนเตรียมทหารชั้นปีที่ ๒ จังหวัดนครนายก จำนวน ๓๔๘ คน พบว่า การรับรู้ของนักเรียนเตรียมทหารในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การรับรู้ของนักเรียนเตรียมทหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความซื่อสัตย์ ด้านการมีวินัย ด้านความสามัคคี ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านความกตัญญูอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบนักเรียนเตรียมทหารที่มีอายุและระดับการเข้าศึกษาก่อน จะมีระดับการรับรู้ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕

วุฒิพงษ์ ภูเวชพัฒนางกูร^{๓๒} ศึกษาเรื่องปัจจัยที่พยากรณ์การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ใน ๔ ด้าน คือ ด้านการพัฒนา

^{๓๐} พวงทอง ภูสวดศรี, “การดำเนินการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนโรงเรียนดงมูลวิทยาคม จังหวัดกาฬสินธุ์”, วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๖), หน้า ๑๐๗-๑๐๘.

^{๓๑} มนัส นิ่มมณี, “การศึกษารับรู้ของนักเรียนเตรียมทหารในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม”, สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๗), หน้า ๖๘-๗๐.

^{๓๒} วุฒิพงษ์ ภูเวชพัฒนางกูร, “ปัจจัยที่พยากรณ์การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี”, ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๗), หน้า ๑๑๕-๑๒๕.

หลักสูตรและสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการใช้แหล่งการเรียนรู้ และด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนจำนวน ๕๒๕ คน พบว่า

๑. การดำเนินการปฏิรูปในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก การปฏิรูปการเรียนรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในระดับมาก ส่วนด้านการใช้แหล่งการเรียนรู้ในระดับปานกลาง

๒. การดำเนินการเรียนรู้ในสถานศึกษาโดยรวมตามความคิดเห็นของครูผู้สอนเขต ๑ เขต ๒ เขต ๓ ไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามความคิดเห็นของครูผู้สอนเขต ๑ สูงกว่า เขต ๒ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนด้านอื่นๆ ครูผู้สอนมีความคิดเห็นไม่ต่างกัน

๓. ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ความพึงพอใจในการทำงานของครู และสถานศึกษาขนาดเล็กมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษาโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๔. ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ความพึงพอใจในการทำงานของครู และครูผู้สอนที่มีการศึกษาค่ากว่าปริญญาตรี และสถานศึกษาที่มีขนาดเล็ก สามารถร่วมกันพยากรณ์การดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษาโดยรวมได้ร้อยละ ๒๐.๘๐

ชฎทศพร โชคม^{๓๓} ศึกษาเรื่องสภาพความพร้อมของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการสอนขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๓ - ๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานและเทคโนโลยี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษากทม.เขต ๑ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารจำนวน ๕๑ คนและครูผู้สอนกลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยีจำนวน ๑๕๒ คน รวม ๖ ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน ด้านสื่อการสอน ด้านการจัดสาระการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านปัจจัยเกื้อหนุน พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๓ - ๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานและเทคโนโลยี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านอยู่ใน

^{๓๓} ชฎทศพร โชคม, “การศึกษาสภาพและความพร้อมของโรงเรียนในการจัดการเรียน การสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ ๓ - ๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษากทม.เขต ๑”, **ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (อุตสาหกรรมศึกษา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๘), หน้า ๑๑๒-๑๑๕.

ระดับมากคือ ด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน ด้านการจัดสาระการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ระดับปานกลางคือด้านสื่อการสอน และด้านปัจจัยเกื้อหนุน ในส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่างกันอย่างไม่มียุทธศาสตร์ทางสถิติทั้งโดยรวม และรายด้าน ส่วนผู้ที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่างกันอย่างไม่มียุทธศาสตร์ทางสถิติที่ระดับ .๐๕

(๒) งานวิจัยต่างประเทศ

เบอร์เทลเซน^{๓๔} ศึกษาเรื่องธรรมชาติการสอนของครูและการเรียนรู้หนังสือของนักเรียนที่ได้รับการศึกษาพิเศษ ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า การวางแผนจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับบทบาทของครู จำนวนนักเรียนและสถานการณ์ในการเรียน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพตามความสามารถของแต่ละบุคคล

ชีซาง และเฟิงซู ศึกษาเรื่อง ความเข้าใจในการเรียนรู้ภาษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของชาวจีนในเมืองบอสตัน พบว่า ความแตกต่างระหว่างผู้เรียนภาษาที่เป็นชาวจีนนั้น มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และแตกต่างกันอย่างไม่มียุทธศาสตร์ทางสถิติ ส่วนความยากที่มีต่อการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานทั้ง ๔ ด้าน นั้นพบว่า ทักษะการพูดภาษาอังกฤษ เป็นสิ่งที่ยากที่สุดสำหรับชาวจีน รองลงมาคือการฟัง การเขียน ส่วนทักษะที่มีความยากน้อยสุดสำหรับชาวจีนคือ ทักษะการอ่าน

เคลโล (Kellough)^{๓๕} ศึกษาเรื่องการรับรู้ตนเองในด้านความรับผิดชอบและสมรรถภาพในการนิเทศการสอนของครูใหญ่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จุดมุ่งหมายของการวิจัยนี้เพื่อต้องการศึกษาค้นคว้าถึงการรับรู้ตนเองในด้านความรับผิดชอบและสมรรถภาพในการนิเทศการสอนของครูใหญ่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา และเพื่อสร้างเส้นฐานของความรู้ที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการตัดสินใจในการนิเทศการสอนโดยครูใหญ่ พบว่า จากการรับรู้ตนเองของครูใหญ่ถึงความรับผิดชอบและสมรรถภาพในการนิเทศการสอน โดยยึดโครงสร้างภารกิจการนิเทศ ผลปรากฏว่า ครูใหญ่รับรู้ว่าคุณภาพในการนิเทศ เนื่องจากมีประสบการณ์ในฐานะครูใหญ่ ประสบการณ์ในฐานะหัวหน้าหมวด ประสบการณ์สอน ประสบการณ์ในการทำงานในสำนักงาน ประสบการณ์ในฐานะเป็นผู้นิเทศของครู ส่วนในด้านความรับผิดชอบของการนิเทศนั้น ครูใหญ่รับผิดชอบในการนิเทศได้เพราะเคยมีประสบการณ์สอน ประสบการณ์ในฐานะหัวหน้าหมวด การ

^{๓๔} จินดา ทับจีน, “พฤติกรรมการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร:กรณีศึกษา กลุ่มกรุงธนเหนือ”, สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖), หน้า ๕๒.

^{๓๕} Kellough, Noreen and Gail, Whyte. (1990, October). Secondary Principals Self – Perception of Their Responsibilities and Competencies for Instructional Supervision (Professional Development), Dissertation Abstracts International. 59(7): 4324-A.

เตรียมการนิเทศมาแล้ว อย่างไรก็ตามยังมีข้อเสนอแนะว่า ควรพยายามหาทางพัฒนาความสามารถในการนิเทศของครูใหญ่ เพื่อให้สามารถทำกรนิเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้นและครูใหญ่ควรได้รับการสนับสนุนมากขึ้นจากครูในกระบวนการนิเทศการสอน

กันเตอร์แมน (Gunterman) ศึกษาเรื่องการพัฒนาครูผู้สอนสองภาษาของโลกในอนาคต พบว่า การปฏิรูปการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคงทนยาวนานนั้น ฝ่ายจัดการศึกษาจะต้องได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาเป็นวิชาชีพ ซึ่งจะเกิดความรับผิดชอบและพัฒนาการสอนของตนเองให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมในอนาคต ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลาย เข้าใจวัฒนธรรมของโลก ยอมรับและเห็นความสำคัญของภาษาต่างประเทศ และยอมรับความต้องการในการปฏิรูปการศึกษาหลายๆ ฝ่าย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากครูผู้สอนภาษาจะต้องมีพื้นฐานด้านการเรียนรู้ภาษา การวิจัยรูปแบบการเรียนกลยุทธ์ การสื่อสารหลากหลายวัฒนธรรม ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการสอนภาษาในอนาคต^{๓๖}

เชมป์ (Schempp) ศึกษาเรื่อง การเรียนรู้ในงานที่ทำ วิเคราะห์การเสาะแสวงหาความรู้ของครู จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์เกณฑ์ที่ครูใช้ในการเสาะแสวงหาความรู้เพื่อใช้ในการสอนได้ประสบผลสำเร็จ โดยใช้กรณีศึกษากับครู ๒ คน ที่มีประสบการณ์สอนในโรงเรียนรัฐบาลที่ตั้งอยู่ด้านตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศสหรัฐอเมริกา เก็บรวบรวมข้อมูลโดย การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและวิธีใช้วิธีทัศนัยภาพ วิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ใช้เทคนิค Ethnographic เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า เกณฑ์ที่วัดความรู้ของครูมี ๕ องค์ประกอบ คือ การปฏิบัติการและการดำเนินการในชั้นเรียน (ครูได้สังเกตดูประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดจากการทำงานนำมาดำเนินการในชั้นเรียน) พฤติกรรมของครู (ครูได้จากการสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานสอนของครูคนอื่น) ความรู้ด้านเนื้อหาวิชา (ครูได้ความรู้มาจากความรู้เดิม ศึกษาตามความเข้าใจของตน หากจากแหล่งความรู้อื่นๆ ที่สะดวกต่อการค้นคว้า และจากความสนใจของนักเรียน) ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครู (ได้มาจากทั้ง ๓ ข้อ ข้างต้นที่ผ่านการฝึกปฏิบัติ สาธิตและทำกิจกรรม) และเงื่อนไขภายนอก เป็นอิทธิพลจากนอกชั้นเรียน เช่น กฎหมาย นโยบายของโรงเรียน เป็นต้น^{๓๗}

คอร์มฟอร์ด (Comerford) ศึกษาเรื่อง การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และพฤติกรรมของผู้ที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้วว่า มีความแตกต่างจาก นักเรียนชั้นประถมศึกษาอย่างไร ผู้วิจัยได้ศึกษาจาก

^{๓๖} Gunterman, Gail. (1992). Developing Tomorrow's Teachers of World Languages. Washington D.C. : ERIC Clearinghouse on languages and Linguistics. (ERIC CD – ROM. NO ED350880), p : Abstract.

^{๓๗} Schempp, P.G. (1995, summer). Learning on the job : An Analysis of the Acquisition of a Teachers Knowledge, Journal of Research and Development in Education. 28(4): 237-244, pp : 3-5.

ผู้เรียน จำนวน ๒๕ คน พบว่า ผู้เรียนที่โตแล้วสามารถเรียนรู้ และทำความเข้าใจในบทเรียนได้เร็ว มีการสังเกต มีการตั้งคำถามและสมมติฐาน มีการวางตัวที่ดีและทำงานกันเป็นกลุ่ม สนใจทำแบบฝึกหัดและรู้จักพัฒนาตนเองอยู่เสมอ^{๓๘}

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้จะพบว่า ความสำคัญของการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้น มีความสำคัญมากซึ่ง ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปที่ด้านการสอนของครู และผู้สอนนั้นจำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อที่ผู้สอนจะได้จัดสรรความรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนนั้นเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข รวมไปถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กฎหมายทางการศึกษาได้กำหนดเอาไว้ และอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาถึงการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานเขตคลองสามวา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อที่จะทำให้ทราบถึงความต้องการและการได้รับการส่งเสริมจากผู้บริหาร ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (ฉบับที่ ๒) และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๕ และทราบถึงปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียน และความต้องการในการที่จะพัฒนาตนเองในเรื่องของการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครู เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศให้กับโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้นำไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพที่ดีต่อไป

๑.๓ วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง ศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านสร้างแป้นดอนนาแพงมีรูปแบบและลำดับขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑.รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากเอกสาร (Documentary Research) โดยมีการศึกษาภาคสนาม (Field Study) ด้วยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอน

^{๓๘} Comerford, Susan Ann. (1998, November). Learning Through Engaging - Engaging Through Learning : Toward a Contextual, Relational, Approach to Adult Learning About Diversity, Dissertation Abstracts International. 59 (5) p : 356-A.

สอนของโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง ซึ่งมีการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๒.๑ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาเนื้อหาและโครงสร้างตรวจสอบความถูกต้อง เทียงตรง ก่อนนำไปสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง

๒.๒ เครื่องบันทึกเสียง

๒.๓ สมุดจดบันทึก

๒.๔ ผู้ช่วยเก็บข้อมูล จำนวน ๑ คน

๓. การรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการรูปแบบการเรียนรู้ของโรงเรียนวิถีพุทธ และข้อมูลเกี่ยวกับหลักไตรสิกขาในพระไตรปิฎก เอกสาร งานวิชาการ และวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง

๔. ประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาวิจัย

- ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารและครูกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโรงเรียนบ้านสร้างเป็นคอนนาแพง จำนวน ๑๖ คน
- คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน ๕ คน
- ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ จำนวน ๓๐ คน
- นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ จำนวน ๓๐ คน

โดยแบ่งออกเป็น

- ชั้น ป.๔ ชาย ๕ คน หญิง ๕ คน
- ชั้น ป.๕ ชาย ๕ คน หญิง ๕ คน
- ชั้น ป.๖ ชาย ๕ คน หญิง ๕ คน

รวมกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาทั้งสิ้น ๘๕ คน

การได้มาซึ่งกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) ในกลุ่มผู้บริหาร ครูสอน และกรรมการสถานศึกษา ในส่วนของกลุ่มนักเรียน และผู้ปกครอง ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลากรายชื่อให้ครบตามจำนวนที่ระบุไว้

๕. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้นั้นมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา แล้วจึงนำเสนอผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเพื่อประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา
ในโรงเรียนบ้านสร้างแป้นคองนาแพง

๑.๘.๒ ได้องค์ความรู้จากวิธีการสอนที่ส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของครู
โรงเรียนบ้านสร้างแป้นคองนาแพง

๑.๘.๓ ได้ทราบถึงผลของการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขาที่
มีต่อการเปลี่ยนแปลงคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างแป้นคองนาแพง

๑.๘.๔ นำผลของการศึกษาไปเป็นข้อมูลทางวิชาการในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน
บ้านสร้างแป้นคองนาแพง และสถานศึกษาอื่นๆต่อไป